

**Cofnodion Cyfarfod Fforwm Mynediad Lleol De Eryri a gynhaliwyd
ddydd Mawrth 17 Mehefin 2025, am 5.45 yh
Yng Ngwesty'r Llew Coch, Dinas Mawddwy**

Presennol – Aelodau:	Mr Hedd Pugh (Cadeirydd)	Cyng Dewi Owen
	Mrs Gaynor Davies	Mr Alun Edwards
	Mr Emlyn Roberts	Mr Aled Thomas
	Mr David Coleman	Mr Huw Roberts
	Mr Geraint Rowlands	Mr Rhodri P Jones
	Mr John Pughe Roberts	Mr Alun Evans

Swyddogion / Sylwedyddion:	Peter Rutherford (APCE)	David P Jones (APCE)
	Rhian P Williams (APCE)	Naomi Jones (APCE)

Croesawodd HP bawb i'r cyfarfod heno. Cyhoeddodd fod ein haelod Leslie Amison, yn anffodus, wedi marw'n ddiweddar. Dywedodd ei bod hi wastad wedi gwneud cyfraniad cadarnhaol i'r Fforwm Mynediad Lleol ac fel trefnydd Gŵyl Gerdded Abermaw. Gofynnodd am funud o dawelwch i fyfrio.

Gofynnodd a allai PR drefnu cerdyn cydymdeimlad i'r teulu.

Dywedodd PR y byddai'n trefnu hyn ar eu rhan.

1. Ymddiheuriadau	Cyng. Eryl Jones Williams	Mrs Janette Holmes
	Mr Delwyn Evans	Mr Tim Faire

Cyhoeddodd PR fod Delwyn Evans wedi ei hysbysu ei fod yn ymddeol fel aelod (yn cynrychioli'r sector anabledau). Felly byddai angen rhywun yn ei le o'r sector.

Dywedodd HP fod hyn yn golled ond gofynnodd a allai PR ysgrifennu llythyr at DE ar eu rhan i ddiolch am ei gyfraniad i'r Fforwm dros y blynyddoedd.

Byddai PR yn drafftio llythyr ato – mynegodd ei ddiolch hefyd ar ran yr NP am ei gyfraniad at fusnes FfMLID.

Soniodd AE ei fod wedi cysylltu â Chymdeithas y Deillion Gogledd Cymru a byddai un o'u cynrychiolwyr yn awyddus i ymuno â'r Fforwm Mynediad Lleol yn rhinwedd y swydd honno. Huw Ifor.

Ychwanegodd NJ eu bod yn awyddus i weithio gyda'r Parc Cenedlaethol ar brosiect i'r deillion neu'r rhai â golwg rhannol yng Nghanolfan Groeso (CC) Betws ac ar un neu ddau o deithiau cerdded. Gobeithio y byddent yn gweithio'n agos gyda Chydlynnydd Gwirfoddolwyr y Parc Cenedlaethol i archwilio beth y gellid ei wneud o ran gweithgareddau.

Argymhellodd HP y dylai PR gysylltu â'r bwriad o'i gyfethol pe bai'n fodlon sefyll fel aelod.

Byddai PR yn ymholi gyda HI

2. Datgan Buddiant

Dim

3. Cofnodion Blaenorol

T6 Datblygiad Rheilffordd Llyn Tegid. Nododd AE (heb fod yn ffyslyd) y gallai'r gwerth gwariant y noson y pen a ddyfynnwyd fel £1.90 yn y cofnodion fod yn anghywir.

Cytunodd HP a gofynnodd a allai PR gadarnhau'r gwerth a roddwyd gan JB.

Atebodd PR ei fod wedi meddwl bod y ffigur hwnnw'n isel ar y pryd ond yn dilyn sylw AE (llygaid craff) y byddai'n ailwirio hyn gyda JB ac yn adrodd yn ôl. Roedd yn siŵr y byddai'r BR a'r cwmni'n dod o hyd i'r arian sy'n weddill i gwblhau'r prosiect hwn.

Ychwanegodd y gallai fod budd ychwanegol i'r prosiect. Roedd parcio ar y ffordd gefn ac yn Llangower yn benodol yn anhrefnus drwy gydol y tymor. Pe bai'r parcio wedi'i ganoli yn y dref ger yr orsaf newydd yna gallai hynny leihau'r problemau mewn mannau eraill ar hyd y ffordd gefn honno gan y byddai pobl eisiau defnyddio'r trên o'r Bala i ddychwelyd.

Atodiad. Yn dilyn ymholiad AE, cadarnhaodd JB o Reilffordd Llyn Tegid mai'r ffigurau amcangyfrifedig oedd y byddai gwariant o £1.90 y pen yn y dref am bob £1 a wariwyd ar y rheilffordd. Y ffigurau cenedlaethol ar gyfer pob £1 a wariwyd ar seilwaith oedd £2.70 y pen yn genedlaethol ond rhoddasant werth mwy ceidwadol ar hyn ar gyfer Y Bala.

4. Materion yn Codi

i) Pont droed Llyn Trawsfynydd – diweddariad

Cyhoeddodd PR eu bod wedi ceisio cael gwybodaeth bendant gan Magnox a oedd yn profi'n anodd ac wedi hynny nid oedd unrhyw eglurder ar y mater. Byddent yn parhau i bwysu am ddiweddariadau. Nid oedd y PC na CG wedi'u cynnwys na'u gwahodd i unrhyw drafodaethau gyda Magnox felly roedd cyfathrebu wedi digwydd drwy gyfrwng trydydd partiön.

Pwysleisiodd nad oedd y bont yn Hawl Tramwy ffurfiol ond ei bod wedi'i chysylltu â'r Hawl Tramwy Cyhoeddus ger Bryn Ysguboriau y tu allan i'r pentref ac roedd hefyd yn rhan o lwybr beicio/taith gerdded Gylchol Traws.

Byddai'n cysylltu â Magnox eto i weld beth oedd y sefyllfa ddiweddaraf a chopi yng Nghyngor Gwynedd.

Nododd AE fod y caffi wedi ailagor ac felly roedd yn hanfodol bod y mater hwn yn cael sylw i gefnogi'r busnes lleol hwnnw.

Ychwanegodd PR, gobeithio, y gallwn gynnal ein cyfarfod nesaf yn y lleoliad hwnnw.

Gofynnodd AT fod perygl, drwy ofyn i Magnox am ddau beth, y gallem ond gael un.

Roedd PR yn amau hyn ond byddent yn ceisio datrys yr holl broblemau.

ii) Mater mynediad Plas Tan y Bwlch – diweddariad

Dosbarthodd PR fap papur ac eglurodd y sefyllfa bresennol. Roedd y Parc Cenedlaethol wedi gwrthdroi ei gynnig gwreiddiol a byddai'r Plas bellach yn cael ei gadw am y tro yn ddarostyngedig i benderfyniadau'r Awdurdod yn y dyfodol. Ei ddealltwriaeth ef oedd y byddai'r Parc Cenedlaethol bellach yn cadw'r coetir a'r llyn hyd yn oed pe bai'r adeilad ei hun yn cael ei werthu yn y dyfodol.

Roedd y sefyllfa hon wedi ysgogi cryn ymateb gan ddefnyddwyr ond gobeithio y bydd y trefniadau newydd, h.y. y llyn a'r coetiroedd yn cael eu cadw gan y Parc Cenedlaethol hyd yn oed petai PTyB ei hun yn cael ei werthu. Dosbarthodd fap o'r safle yn dangos y ffiniau.

Y bwriad oedd cael cyllid grant ychwanegol a moderneiddio'r adeilad a'r cyfleusterau mewnol.

Cadarnhaodd JPR fod yr Awdurdod wedi penderfynu ailystyried hyn a chadarnhaodd y byddent yn gwneud cais am y cyllid grant i alluogi hyn ond y byddai'r costau'n sylweddol. Ar ôl gwneud hyn yna penderfynwch ynghylch ailddefnyddio'r adeilad petai'n cael ei gadw.

Ychwanegodd PR fod yna ychydig o gymhlethdodau o fewn y coetiroedd. Roedd angen cadw cysylltiad ag arhosfan Rheilffordd Ffestiniog. Roedd yn bwysig nodi mai llwybrau caniatol yn unig oedd yr holl lwybrau o fewn y coetir ac nad oedd yr un ohonynt yn Hawliau Tramwy Cyhoeddus. Roedd angen cadw'r cysylltiad i lawr Oakley Drive i'r briffordd. Pe bai gweddill yr eiddo'n cael ei werthu yna byddai'n rhaid iddynt warantu y gellid cynnal y cysylltiadau hynny (yn rhedeg trwy'r safle o'r gogledd i'r de). Roedd yna hefyd gysylltiadau poblogaidd i'r gogledd-ddwyrain i'r Hawl Dramwy Gyhoeddus yn arwain at Dan Y Grisiau a Ffestiniog. Pe bai hyn yn dod yn broblemus yna byddai angen iddynt warantu mynediad cyhoeddus mewn rhyw ffordd naill ai trwy greu Hawliau Tramwy Cyhoeddus neu fel tir mynediad o dan Ddeddf Cefn Gwlad a Hawliau Tramwy.

Byddai'n adrodd yn ôl i'r aelodau wrth i bethau fynd yn eu blaen.

Gwnaeth ER sylw ei bod yn anodd credu nad oedd y Parc Cenedlaethol wedi sylweddoli goblygiadau hyn i gyd ar eu heiddo eu hunain pan fyddent yn aml yn gosod amrywiol amodau ar dirfeddianwyr eraill.

Ychwanegodd GD, o leiaf pe bai'r pencadlys yn cael ei symud i PTyB, yna o leiaf y byddai o fewn y Parc Cenedlaethol.

Gofynnodd HP a oedd digon o le yn PTyB os oedd hyn yn wir.

Dywedodd JPR fod llawer mwy o bobl y dyddiau hyn yn defnyddio desgiau sy'n cael eu rhannu gan nifer felly gallai hynny wneud pethau'n haws ond roedd yn gwerthfawrogi bod parcio yn broblem.

Cadarnhaodd NJ y bydd cais yn cael ei wneud i gyllidwr grant ynghylch adnewyddu PTyB. Pwysleisiodd fod hon yn broses hir a chymhleth.

Diolch i HP i bawb am y diweddariad ar yr hyn a oedd yn faterion pwysig.

5. **Gohebiaeth**

- i) Llythyr at y gweinidog - Ymateb y Llywodraeth i symud Cymru ymlaen Rheoli Adnoddau Naturiol yn Gynaliadwy Ymgynghoriad - Cynigion mynediad.

Soniodd PR eu bod bellach wedi derbyn ymateb gan y Gweinidog *yn dilyn hysbysiad ar ôl y diffyg ateb i'r llythyr gwreiddiol.*

Nododd AE mai yn Saesneg yn unig yr anfonwyd yr ymateb.

Dywedodd PR fod ein llythyr wedi bod yn ddwyieithog felly byddai wedi disgwyl i'r ymateb fod wedi bod yr un fath ond yn anffodus dyma arfer safonol Llywodraeth Cymru.

Roedd yn anffodus, yn dilyn mewnbwn sylweddol gan amrywiol arbenigwyr a sefydliadau a oedd yn cymryd rhan yn yr amrywiol is-grwpiau (a'r FfMLI), nad oedd yr ymarfer cyfan wedi dod i ddim byd yn y diwedd. Dyma oedd un o'r ymgynghoriadau anoddaf a mwyaf amser-gymerol a gynhaliwyd ganddo yn ei rôl yn y Parc Cenedlaethol. Roedd yn rhwystredig iawn nad oedd dim wedi dod i'r amlwg o ran newidiadau deddfwriaethol a argymhellwyd.

Ychwanegodd HP nad oedd yr ymateb yn gadarnhaol o ystyried yr holl fewnbwn ac argymhellion a wnaed yn dilyn 1st pwyllgorau GDM/ARAG yn 2019. Nid oedd yn glir sut y byddai hyn yn symud ymlaen gyda llywodraeth newydd ar ôl yr etholiad nesaf. Pe bai'r cyfle yn codi, yna byddai'n codi'r mater hwn gyda'r Gweinidog ei hun unwaith eto.

6. **Prosiect Enwau Tirwedd Eryri – Diweddariad ar y prosiect.**

Diolchodd NJ i'r aelodau am y cyfle i ddod a'u briffio ar y prosiect.

¹ARAG/GDM – Grwpiau Diwygio Mynediad – daeth Llywodraeth Cymru ynghyd (trwy CNC) lle trafodd amrywiol grwpiau arbenigol a gwneud argymhellion ar gyfer symleiddio deddfwriaeth yn ymwneud â Hawliau Tramwy a materion eraill yn ymwneud â mynediad.

Ac roedd hi'n ymwybodol bod rhai aelodau o'r FfMLI eisoes wedi cyfrannu at y prosiect.

Esboniodd fod dau brosiect ar wahân i) ar y cyd â Phrifysgol Caerdydd a ii) i gasglu data a gwybodaeth am enwau lleoedd gwreiddiol Cymru.

Cydnabyddir bod y defnydd o dir yn aml yn diffinio enwau lleoedd megis caeau lleol, pentrefi a phentrefannau, afonydd, nentydd, brynau, nodweddion archaeolegol, diwydiannol ac amaethyddol, brynau a mynyddoedd lleol a Ffriddoedd², a'r defnydd o eiddo – adeiladau crefyddol, melinau a phyllau, ysguboriau, storfeydd, ffrydiau a choredu, lonydd ac adeiladau a thai gwledig a degwm felly roedd yn bwysig cofnodi a chadw eu henwau lleoedd Cymraeg gan eu bod yn adlewyrchu eu defnydd a'u cymeriad lleol. Rhoddodd amrywiol enghreifftiau.

Roeddent hefyd wedi bod yn gweithio gyda'r Arolwg Ordnans a Chomisiynydd y Iaith Gymraeg i sicrhau bod enwau wedi'u mapio yn gywir yn eu lleoliad a bod sillafiad enwau lleoedd Cymraeg yn cael ei gadw ac yn drech lle bynnag y bo modd. Roedd hyn yn rhan o bolisi iaith Gymraeg ein Parc Cenedlaethol a hefyd y dylem annog sefydliadau eraill i ystyried gweithio hefo ni mewn perthynas â'r prosiect hwn.

Pan newidiodd yr Awdurdod ei enw'n ffurfiol i Eryri a hefyd i fabwysiadu'r enw Yr Wyddfa yn lle Snowdon, gofynnodd Comisiwn yr Iaith a fyddem â diddordeb mewn prosiect enwau lleoedd ehangach. Roedd yn anffodus nad oes dyletswydd gyfreithiol na rhwymedigaeth statudol yng Nghymru i ddiogelu na chofnodi enwau lleoedd Cymraeg ac mae'r prosiect yn cael ei gynnal ar y sail honno ac mae'n golygu bod y gwaith hyd yn oed yn bwysicach.

O fewn y Parc Cenedlaethol roeddent wedi dechrau cronni enwau ar lynnoedd gyda dros 200 wedi'u cofnodi hyd yn hyn. Yn seiliedig ar argymhellion y Parc Cenedlaethol, mae'r System Arloesi wedi cytuno i ddefnyddio'r enwau hynny. Fodd bynnag, roedd llawer iawn o waith gwirio yn gysylltiedig ag ymchwilio i enwau *ynddynt eu hunain* ac weithiau roedd ganddynt lawer o amrywiadau. Er enghraifft, Llyn Du yn hytrach na Llyndu a pha un oedd yn gywir ac mae llawer o enghreifftiau tebyg.

Soniodd NJ hefyd fod y Climbers Journal gwreiddiol wedi cyfeirio at enwau lleoedd Cymru ar gyfer gwahanol ddringfeydd a chreigiau, a oedd yn ddiddorol. Dyfyniad (1965) isod:

²Ffridd. - Yr ymyl ucheldir (neu Ffridd/Coed Cae fel y'i gelwir yng Nghymru) yw'r ardal rhwng y mwy caeedig caeau isaf a reolir yn ddwys a'r bryn a'r rhostir agored.

Welsh names for crags exist which are not recorded on Ordnance Survey maps. These crags hence may have names (often in Welsh) in use among climbers which were invented by the latter. Minor topographical features may have names which occur in mediaeval charters and other documents relating to land tenure, which are not found on present-day maps. Many such names, and numerous others, are still in use today to define the limits of the *cynefin*oedd (sheep-walks: singular *cynefin*), or fields, or property, or for convenience: it is almost inconceivable that a crag which is large enough to afford rock-climbing should not have such a name. (For an illustration of the existence of such names, see the section on the *Carneddau*, below). A place-name in use among the local farming community, often of long standing or with an historical, literary or legendary background, or with an intrinsic beauty or aptness, is surely preferable to pigeon-Welsh or banal urban English names invented by climbers. Furthermore, when certain features appear to have no names, earlier names drawn from documentary sources should be introduced. An old and authentic place-name is often of first importance to historical studies in human settlement and land use, natural history and philology. These names therefore should not be cast aside in response to current whims of either the climbing or the farming community.

Enghraifft ddiddorol arall yw Nameless Cwm (Ogwen) a'i enw iawn ydi Cwm Cneifion a byddem yn annog pobl a sefydliadau i ddefnyddio'r fersiwn Gymraeg.

Roeddent yn dal i gasglu llawer iawn o wybodaeth ac wedi cynnal nifer o weithdai ymgysylltu cyhoeddus mewn amrywiol gymunedau ar draws y Parc Cenedlaethol a oedd wedi ysgogi diddordeb gan amrywiol wirfoddolwyr a grwpiau a oedd bellach yn rhan o'r prosiect hwn ac yr oeddent yn ddiolchgar iawn iddynt. Roedd yn ddiddorol bod llawer o bobl ifanc wedi dangos diddordeb yn y gwaith hwn. Os oedd pobl yn teimlo bod ganddynt enwau gwreiddiol dilys i'w cyfrannu, yna roedd croeso iddynt eu cyflwyno i'w hystyried. Hyd yn hyn roeddent wedi casglu cyfanswm o tua 4800 o enwau lleoedd a byddai'r nifer terfynol yn uwch.

Ychwanegodd fod Rhys Gwyn a Myfyr Tomos ill dau wedi gwneud gwaith o gasglu enwau lleoedd yn ardal Cader Idris a'r cyffiniau trwy drafod y rhain gyda'r trigolion lleol, ffermwyr a bugeliiaid.

Cydnabuwyd pwysigrwydd y mater hwn a'i fewnosod yng Nghynllun Eryri – Parc Cenedlaethol Eryri o fewn yr adran polisi Iaith Gymraeg.

Yn y pen draw, byddai'r holl wybodaeth hon yn cael ei mapio. Mae'r Awdurdod hefyd wedi penderfynu mabwysiadu enwau lleoedd Cymraeg yn unig.

Roedd y prosiect hefyd wedi denu cynulleidfau ehangach fel y crybwyllwyd yn y wasg a'r cyfryngau cenedlaethol.

Gwnaeth PR sylw (trwy'r Cadeirydd) fod y Arolwg Ordnans wedi bod yn barod iawn i helpu yn y gorffennol gyda chynnwys enwau lleoedd Cymraeg. Eu hunig bryder oedd annibendod mapiau fel nad oedd pethau'n ymddangos yn ddryslyd. Roeddent wedi adolygu Mapiau Harvey³ ar gyfer yr ardal yn ddiweddar ac rhwng yr holl staff perthnasol roeddent wedi canfod sawl anomaledd - gan gynnwys enwau Cymraeg wedi'u camsillafu ac wedi rhoi'r rheini yn ôl i Harvey a oedd wedi'u hystyried i gyd.

Nododd HP ei bod yn bwysig iawn bod yr holl enwau hyn yn cael eu cofnodi.

Ychwanegodd NJ ei bod hefyd yn bwysig cofnodi pwy oedd wedi rhoi'r wybodaeth honno am enwau lleoedd penodol fel pwynt cyfeirio – er ei bod yn derbyn bod risg ynghlwm wrth hyn. Ar adegau gall fod sawl enw lleol gwahanol hyd yn oed o fewn cymuned leol.

Roedd gan safleoedd a llwybr Treftadaeth y Byd Llechi lawer o enwau unigryw hefyd ac roedd yr un mor bwysig nodi'r rhain a'u cadw.

Soniodd y DWO fod hyn hefyd wedi digwydd yn ardal Aberdyfi yn dilyn prynu tai ac enwau wedi cael eu newid. Roedd yr enwau gwreiddiol hynny'n gysylltiedig â diwydiant chwareli llechi Corris ac Abergynolwyn a threftadaeth forwrol Aberdyfi. Roedd wedi dadlau gyda pherchnogion y tai i gadw'r enwau hynny.

Soniodd JPR fod rhai tai a strydoedd yn Nolgellau a oedd wedi cael enwau Saesneg erioed a oedd yn gysylltiedig â'u hadeiladwyr neu fusnesau gwreiddiol o amser maith yn ôl ac roeddent yr un mor bwysig.

Gofynnodd AE a oedd rôl i'r Fforwm Mynediad Lleol ofyn i'r AO ystyried yr enwau Cymraeg.

Dywedodd NJ y byddai'n adrodd yn ôl i'r Fforwm Mynediad Lleol ynghylch hyn ond y byddai'n parhau i drafod hyn gyda'r AO a rhanddeiliaid eraill. Roedd yn dal i fod yn fater i San Steffan neu Lywodraeth Cymru ddeddfu deddfwriaeth addas i helpu i ddiogelu enwau lleoedd.

Ychwanegodd PR, pryd bynnag y byddai problem wedi codi, fod yr AO bob amser wedi bod yn barod i gynorthwyo pan y gofynnwyd iddynt.

Soniodd HJ ei fod wedi gweld sawl cyhoeddiad yn y gorffennol lle'r oedd sillafiad enwau lleol yn anghywir, a bod hynny'n siomedig.

Soniodd PR fod cryn nifer o gyhoeddiadau (canllawiau) wedi dod atynt i'w harchwilio yn y gorffennol ac roedd yn gyfle i argymhell rhai newidiadau. Fodd bynnag, nid oedd pawb yn gofyn am eu barn ac roedd gwybodaeth ddigidol ar-lein bellach yn beth arferol. Pan oedd gwybodaeth ar-lein yn hollol anghywir neu'n gallu arwain pobl i anawsterau yna rydym yn ceisio eu cywiro

³Mae Harvey Maps yn ddarparwr mapiau ar raddfa 40,000 neu 25,000 arall. Gallant hefyd gynhyrchu mapiau pwrpasol ar gyfer gweithgareddau fel cyfeiriannu, rhedeg ar y mynydd. - [HARVEY Maps - ar gyfer cerdded, heicio, beicio a rhedeg ar y mynydd.](#)

neu eu dileu ond roedd hon yn dasg anodd ac roedd monitro popeth yn amhosibl.

Dyweddodd AE nad oedd yr AO yn newid eu mapiau'n aml iawn.

Dyweddodd PR fod AO yn newid eu map digidol ar unwaith os oedd newidiadau wedi digwydd oherwydd archebion mapiau – roedd mapiau papur yn cael eu hailargraffu bob 4 blynedd. Roedd AO yn cael gwybod am unrhyw newidiadau cyfreithiol gan yr awdurdodau lleol perthnasol ledled y DU fel mater o drefn. Er bod y system yn ddi-ffael, roedd AO yn dda iawn ar y cyfan.

Diolchodd HP i NJ am ei chyflwyniad diddorol a phwysigrwydd y prosiect.

7. Diweddariad ar sefyllfa Coed y Brenin – Elsi Grace CNC

Cyhoeddodd PR nad oedd EG yn gallu bod yn bresennol heno, yn anffodus. Roedd hi wedi addo anfon diweddariad ynghylch y sefyllfa yng Nghoed Y Brenin cyn gynted â phosibl. Byddai'n dychwelyd at hyn cyn gynted â phosibl pan fyddai wedi derbyn diweddariad gan Gyfoeth Naturiol Cymru.

8. Diweddariad ar raglen waith Warden Ardal y De

Cyhoeddodd DPJ fod Warden rhan-amser a phenwythnos y PC, Myfyr Tomos, wedi ymddeol yn anffodus, ac mai Gerwyn Madog Jones oedd yn dal y swydd erbyn hyn. Roedd MT wedi rhoi gwasanaeth rhagorol dros y blynnyddoedd.

Mae'r gwaith yn parhau ar Fynydd Moel. Mae mwy o gerrig os bydd eu hangen o'r man storio yng Nghwm Rhwyddfor. Ar hyn o bryd roeddent yn aros am lifft hofrennydd ar gyfer eu cludo. Roedd oedi wedi digwydd oherwydd y tywydd poeth a'r cwmnïau hofrennydd yn gwneud gollyngiadau dŵr mewn mannau eraill. Wedi hynny roedd nifer o dasgau gwaith yn cronni.

Roeddent hefyd yn edrych ar y posibilrwydd o greu llwybr carreg i Lyn Cau i liniaru'r erydiad.

Roedd gwaith wedi bod yn mynd rhagddo ar y llwybr pob gallu presennol yn Nôl Idris gan gynnwys ardaloedd blodau gwyllt newydd, plannu coed ac arwynebu.

Cawsant rywfaint o arian a ganiatawyd o'r gronfa Tirweddau Cynaliadwy Lleoedd Cynaliadwy⁴ (TCLIC). Roeddent wedi gosod pont newydd - 8m yn Nhŷ Nant ynghyd â rhediad pibell newydd ar gyfer y nant i'w hatal rhag gorlifo ac achosi dŵr ffo ac erydiad i lawr y trac.

Gofynnodd AT a oedd giat ar y bont.

⁴ rhaglen gan Lywodraeth Cymru yw hon sy'n ariannu prosiectau mewn Tirweddau Dynodedig h.y. Parciau Cenedlaethol a Thirweddau Cenedlaethol (a elwid gynt yn Ardaloedd o Harddwch Naturiol Eithriadol - AHNE) i wella bioamrywiaeth, lleihau carbon, hyrwyddo twristiaeth gynaliadwy, a gwella gwydnwch cymunedol.

Dywedodd DPJ ei fod ond ei fod wedi'i giâtio ar un pen i atal gwartheg rhag mynd i mewn a difrodi'r dec arwyneb.

Soniodd PR fod CG wedi derbyn hawliad am y Llwybr Pilin Pwn fel llwybr ceffylau gan grŵp defnyddwyr marchogion lleol.

Dywedodd DPJ eu bod wedi gofyn i CG am faint y giât a'u bod wedi cytuno ar faint addas i'w ddefnyddio gan gerddwyr.

Mae gwaith yn parhau ar Lwybr Mawddach gan un o'r timau llwybr troed. Roeddent yn torri llystyfiant a choed yn ôl ac yn ail-wynebu rhai rhannau gan fod y lled wedi cau mewn sawl man ac roedd tyllau yn y ffordd yn aml, dŵr yn llonydd a cheuffosydd wedi'u blocio a oedd angen sylw.

Roedd rhywfaint o waith yn mynd rhagddo ar dir mynediad – Talsarnau – Moel y Geifr yn ardal Bryn Cader Faner – rhan o lwybr Taith Ardudwy⁵. Gataiau newydd gydag offer arnynt sy'n cau y giât eu hunain.

Roedden nhw hefyd yn adolygu llwybr cyfan yr Aran ar hyn o bryd. Roedd hyn yn gofyn am ddodrefn newydd gan fod hen gamfeydd wedi dirywio i gyd ar yr un pryd. Mae'n anodd cael mynediad at rai dodrefn oherwydd eu lleoliadau.

Fe awgrymodd, os oedd gan dirfeddianwyr unrhyw broblemau gyda dodrefn, y dylent gysylltu â'r Parc Cenedlaethol – efallai na fyddant bob amser yn gallu cynorthwyo ond maent yn aml yn gweithio'n agos gyda CG. Pwysleisiodd mai cyfrifoldeb y tîrffeddiannwr oedd dodrefn hyd yn oed os cânt eu cyflenwi a'u gosod gan y Parc Cenedlaethol neu CG.

Roedd gwaith ychwanegol wedi ei wneud ar waith Gwella grisiau mewn dau leoliad ar lan y llyn ar Lyn Tegid – Llanycil a Rhiw Bryn Du.

Mae rhywfaint o waith bioamrywiaeth hefyd wedi'i wneud megis plannu blodau gwyllt a choed. Mae rhywfaint o waith cysylltu ag ysgolion wedi'i wneud yn Nhrawsfynydd wedi'i ganoli ar fflora a ffawna lleol gan gynnwys pysgod. Mae ymarferiad tebyg wedi'i wneud yn Y Bala.

Cymdeithas y Deillion – Roeddent yn y broses o drefnu rhai teithiau cerdded addas ar gyfer y criw yn ardal Llyn Trawsfynydd a Chae Saeson.

Mae'r Wardeiniaid Gwirfoddol wedi bod allan yn aml dros benwythnosau. Yn anffodus, mae sbwriel yn parhau i fod yn broblem. Mae hefyd wedi bod yn anodd recriwtio pobl leol fel gwirfoddolwyr yn ne'r Parc Cenedlaethol. Roeddent hefyd wedi cyflogi dau Warden Tymhorol ac roeddent yn lleol ac roedd eu cael yn ddefnyddiol iawn gan eu bod yn gallu gweithio dros benwythnosau.

⁵Llwybr canolradd 24 milltir o hyd yw Llwybr Taith Ardudwy sy'n rhedeg o Landecwyn i Abermaw. Fe'i cychwynnwyd a'i harwain gan gymunedau lleol ar ei hyd a'i gefnogi gan y Parc Cenedlaethol. [Llwybr Taith Ardudwy](#)

Gofynnodd RPJ beth oedd y diweddaraf ynglŷn â pharcio yn Llangower. Roedd yr ardal barcio hon yn hynod o brysur yn ystod y tymor brig ac roedd parcio wrth ymyl y ffordd yn broblem.

Soniodd DPJ, yn anecdotaidd, y gallai fod wedi bod ychydig yn llai o broblem eleni. Roedd yn anffodus bod rhai mapiau a llwyfannau cyfryngau cymdeithasol yn cyfeirio pobl i barcio yn Llangower yn lle Llyn Tegid, a dyna pam mae'r dryswch a'r niferoedd. Roeddent yn edrych ar ryw fath o system gamera pncr ar gyfer meysydd parcio Llangower a Llyn Tegid. Gallai hyn reoli rhywfaint o barcio o bosibl. Ond pwysleisiodd fod y cyfleuster hwn yn dal i gael ei archwilio.

Gofynnodd JPR a oedd unrhyw botensial i agor meysydd fel rhai gorlif.

Soniodd DPJ eu bod wedi edrych ar hyn – roedd rhan o'r gymuned yn meddwl y gallai annog mwy o geir a dywedodd y llall y byddai'n ddefnyddiol cael gorlif. Ond gallai cael gorlif fod yn ffordd o gynhyrchu mwy o incwm lleol.

Soniodd PR (trwy'r Cadeirydd) fod ffigurau'n dangos bod ffigurau'r llynedd wedi gostwng yn sylweddol – cymaint â 10%. Gellid priodoli hyn i'r tywydd gwaeth a gawsom ond roedd y swm hwn yn cael ei adlewyrchu'n gyson ar draws y Parc Cenedlaethol.

Gofynnodd i'r aelodau a oedd ganddyn nhw unrhyw wybodaeth a allai gadarnhau hyn.

Dywedodd GR a GD ill dau ei fod wedi bod yn dawelach nag arfer.

Gwnaeth GD sylw bod archebion yn gysylltiedig iawn â'r tywydd ac yn dod yn fwy o benderfyniadau 'munud olaf'.

Ychwanegodd HJ fod y rhai a allai fod wedi dod am wythnos yn y gorffennol bellach i lawr i 3 - 5 diwrnod. Byddai'r rheolau meddiannaeth 180 diwrnod newydd yn effeithio'n andwyol arnynt ac yn ei farn ef roeddent wedi'u gosod yn rhy uchel. Byddai hyn hyd yn oed yn fwy problemus pe bai tueddiadau archebu yn gostwng neu'n amrywio bob blwyddyn a bod ffactorau o'r fath allan o'u rheolaeth. Roedd hyn yn annheg iawn.

Ychwanegodd DPJ, o ran Llyn Tegid, fod tywydd eithriadol yn aml yn dod â phobl i mewn yn hwyrach yn y dydd i barcio. Roedd barbeciws heb eu rheoli wedi arwain at danau yn aml. Gallai cael camerâu pncr helpu i adnabod grwpiau/unigolion gwrthgymdeithasol mewn cerbydau pan fo angen.

Roedden nhw wedi trafod eu problemau gyda chynrychiolydd Heddlu Gogledd Cymru oedd ynghlwm wrth y Parc Cenedlaethol ac roedd wedi rhoi cyngor da iddyn nhw. Roedd hefyd yn syndod faint o droseddau roedden nhw wedi'u canfod yn ymwneud â cherbydau a phobl ym maes parcio'r Parc Cenedlaethol.

Diolchodd HP i DPJ am ei ddiweddariad addysgiadol iawn ac roedd yn siŵr bod yr aelodau'n gwerthfawrogi'r ffaith bod cymaint yn cael ei gyflawni.

9. Rhyd yr Onnen – Cwrt – Diweddariad ar y gwaith a wnaed ar y Ffordd Ddiddosbarth.

Dangosodd PR rai sleidiau o'r Ffordd Ddi-ddosbarth o ben ffordd Cwm Maethlon i fyny o Cwrt ac yn arwain draw i Rhyd Yr Onnen sydd wedi bod yn broblemus ers sawl blwyddyn ac mewn cyflwr gwael.

Roedd wedi bod yn destun cwyn ac roedd un o'r grwpiau cenedlaethol ffurfiol ar gyfer gyrru oddi ar y ffordd wedi rhoi rhybudd i CG – gan fod ganddyn nhw ddyletswydd i gynnal a chadw hyd yn oed Ffyrdd Di-ddosbarth heb wyneb. Roedd hyn wedi gorfodi CG i fynd i'r afael â'r broblem hon a oedd wedi bod yn gostus i'r trethdalwyr. Dangosodd sleidiau o'r gwaith. Er bod yr adran hon wedi'i chwblhau, roedd cryn dipyn o waith draenio arall ar yr ochr orllewinol.

Eglurodd ymhellach eu bod wedi cytuno o'r blaen gyda'r holl grwpiau defnyddwyr y dylid mabwysiadu system unffordd ar sail wirfoddol a chodwyd arwyddion i'r perwyl hwnnw - o'r gorllewin i'r dwyrain. Roedd yn anffodus bod hyn yn cael ei anwybyddu'n aml. Felly pan ddaeth dau grŵp ar draws ei gilydd nid oedd dewis heblaw mynd heibio i fynd oddi ar y llethr a gwaethygu amodau'r trac a hefyd tir preifat. Roedd CG hefyd wedi gosod Gorchymyn Rheoleiddio Traffig (GRhT) yn ystod y 18 mis diwethaf i atal symudiad nes bod y gwaith hwn wedi'i gwblhau. Fodd bynnag, yn ystod y cyfnod hwnnw roedd rhai grwpiau wedi anwybyddu'r arwyddion ac wedi parhau i'w defnyddio gan waethygu pethau. Roedd wedi gweld hyn drosto'i hun. Roedd yn anffodus nad oedd yr ateb gwreiddiol a gynigiwyd gan y Parc Cenedlaethol wedi dod i ddatrasiad boddhaol.

Gobeithio y byddai'r adran hon yn parhau mewn cyflwr rhesymol am sawl blwyddyn.

Soniodd AEv fod llawer o waith i'w wneud ar yr ochr ddwyreiniol yn is i lawr hefyd o ran draenio. Ond roedd llawer o gerbydau wedi bod mewn trafferthion ar y rhan orllewinol hon.

Cadarnhaodd DC ei fod wedi comisiynu gwaith ar y trac hwn flynyddoedd lawer yn ôl ond yn amlwg roedd wedi gwaethygu. Yn aml, roedd wedi canfod cwteri a draeniau wedi'u blocio'n fwriadol gan ddefnyddwyr. Roedd hyn yn cronni dŵr, sef yr hyn yr oeddent ei eisiau, fel her.

Gofynnodd DPJ pwy oedd y contractwr.

Dywedodd PR nad oedd yn siŵr pwy oedd wedi gwneud y gwaith ond y byddai'n darganfod pwy. Ond roedd yn ddiolchgar iawn i Briffyrdd CG am ddatrys hyn.

10. Eitem a Argymhellir ar gyfer y cyfarfod nesaf

- i) Diweddariad Coed Y Brenin gan CNC
- ii) Adolygiad cyngor Canllawiau Digwyddiadau Trefnedig
- iii) Llwybr Branwen – Harlech
- iv) Dyddiadau cyfarfodydd FfMLID y flwyddyn nesaf
- v) Mae Ffermio bro ar gael.

Ffermio Bro - Soniodd PR ei fod eisoes wedi trafod Hawl Tramwy a materion dodrefn gyda'r tîm. Nid oeddent am i'r hyn a ddigwyddodd gyda chynlluniau amaethyddol blaenorol o ran safonau gael ei ailadrodd.

11. *Unrhyw fusnes arall*

Sylwodd AE ei fod wedi gweld llawer o grwpiau Dug Caeredin yn mynd drwodd eleni a bod eu hymddygiad wedi bod yn rhagorol – cau gatiau, cadw at lwybrau a dangos diddordeb a pharch tuag at berchnogion tir. Roedd hyn yn beth cadarnhaol.

Ychwanegodd PR fod rhai problemau wedi bod yn un eiddo yn ddiweddar yng ngogledd y Parc Cenedlaethol ond bod hynny'n ganlyniad i sawl grŵp yn cychwyn ar gyfnodau penodol o'r un safle ac yna'n dal i fyny â'i gilydd. Roedd yr amseru'n wael - yn anffodus, roedd hyn wrth ymyl sied gneifio a oedd ar ei hanterth o ran defnydd ar y pryd ac roedd y tiffeddiannwr yn brysur iawn. Gwaethygydd hyn pan am nad oedd eu mapiau'n gyfredol. Roedd wedi sôn am y broblem hon wrth eu goruchwylwyr ar y pryd ac i wirio a oedd eu mapiau'n gyfredol.

Soniodd JPR fod Pencampwriaethau Rhedeg Mynyddoedd Prydain yn cael eu cynnal yn Ninas Mawddwy ym mis Medi eleni. Dyma'r tro cyntaf i'r ardal wneud hynny.

12. Dyddiad y cyfarfod nesaf – 21 Hydref 2025

Diolchodd HP i bawb am eu cyfraniadau i'r cyfarfod a dirwyn y cyfarfod i ben.